

การกำกับดูแลเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมืองภายหลัง มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

วราพงษ์ เทพรงค์ทอง
พิรงรอง งามสุต

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมืองภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 การดำเนินการในคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเนื้อหา รวมทั้งเกณฑ์ที่ใช้ในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และกลั่นกรองเนื้อหาในเว็บไซต์ทางการเมืองทั้งในระดับภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรง

Communication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วราพงษ์ เทพรงค์ทอง (นศ.ม. วารสารสนเทศ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552) และ ผศ.ดร.พิรงรอง งามสุต (Ph.D., Simon Fraser University) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การกำกับดูแลเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมืองภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550” โดยมี ผศ.ดร.พิรงรอง งามสุต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้รับการประเมินผลการสอบวิทยานิพนธ์ในระดับดีมาก และได้รับคัดเลือกเป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่นของสาขาวิชาวารสารสนเทศ จากคณะกรรมการวิชาการบัณฑิตศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2552

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตโดยตรง ได้แก่ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นอกจากนั้นกฎหมายยังให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฯ

ผลจากการประกาศใช้กฎหมาย ส่งผลให้บทบาทและแนวทางการกำกับดูแลของภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยพบว่ามีการจัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ เป็นเวลา 90 วัน ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนเมื่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐร้องขอ อีกทั้งเพิ่มมาตรการในการกำกับดูแลตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการเฝ้าระวังและกลั่นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่เข้าข่ายพาดพิงสถาบันและกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ขณะเดียวกัน การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯ พบว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ตามมาตรา 14 มีจำนวนมากกว่าคดีอื่นๆ โดยเฉพาะคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเนื้อหาทางการเมือง เนื่องจากมีการเฝ้าระวังและตรวจสอบมากเป็นพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะเป็นความผิดที่มีลักษณะชัดเจน สามารถตัดสินได้ด้วยวิจรรย์ญาณหรือจิตสำนึกของบุคคลในสังคม ทำให้พบการกระทำความผิดได้ง่ายกว่าความผิดในเชิงเทคนิคอื่น ๆ เช่น การเจาะเข้าสู่ระบบโดยมิชอบหรือการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

บทนำ

ในยุคข้อมูลข่าวสาร คงปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมหลากหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในด้านการเมือง

อินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระตุ้นความสนใจในการอภิปรายประเด็นสาธารณะ โดยเฉพาะท่ามกลางกระแสความขัดแย้งทางความคิด ด้วยเหตุนี้อินเทอร์เน็ตจึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกระดานสนทนาหรือ “เว็บบอร์ด” หลายแห่งที่เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ตกันอย่างเสรี และกลายเป็นสื่อทางเลือกที่มีพลังในการสืบค้นข้อเท็จจริง แลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งอภิปรายประเด็นสาธารณะ

จากคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ตดังกล่าว เป็นผลให้จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลมีการดำเนินการวางแผนรองรับ เพราะหากนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน รัฐบาลจึงได้ออกและบังคับใช้กฎหมาย “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550” มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2550 เพื่อให้สามารถกำกับดูแลและควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ ฉบับดังกล่าว ได้มีการออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านจากองค์กรหลากหลายกลุ่ม เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับสาระสำคัญของกฎหมายที่มีการกำหนดความผิดไวกว้างขวาง และคลุมเครือ ซึ่งหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน แต่ถึงกระนั้นได้มีการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯ แล้วหลายกรณี อาทิ การดำเนินคดีกับบุคคลผู้นำเข้าและเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งผู้ประกอบการที่ปล่อยให้มีการกระทำความผิด

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นความจำเป็นของผู้ประกอบการที่จะต้องมีความชัดเจนในการกำกับดูแลตนเอง โดยเฉพาะเว็บบอร์ดที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะมีการนำเสนอเนื้อหาไปในทางพาดพิงไปยังบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรทางการเมือง อาจเข้าข่ายความคิดเห็นที่ไม่สุภาพหรือผิดกฎหมาย ซึ่งบางครั้งผู้ดูแลเว็บบอร์ดหรือเจ้าของเว็บอาจไม่สามารถดูแลตรวจตราพื้นที่ที่เปิดให้ผู้ใช้เข้ามาแสดงความคิดเห็น

ได้ทุกขณะ ส่งผลให้ผู้ดูแลเว็บบอร์ดต้องตกเป็นผู้ต้องหา ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งข้อกล่าวหาเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ร่วมสนับสนุนหรือสมคบคิดในการกระทำความผิดนั้นด้วยตนเอง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายมีกระบวนการกำกับดูแลเว็บบอร์ดการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และผู้ให้บริการเว็บบอร์ดซึ่งจัดเป็นเนื้อหาที่มีความเสี่ยงสูงในแง่ของการกำกับดูแล มีแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองอย่างไร รวมทั้งกรณีของการดำเนินการตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับคามผิดทางเนื้อหาที่มีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
2. เพื่อศึกษากรณีของการดำเนินการตามกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับคามผิดทางเนื้อหา
3. เพื่อศึกษาเกณฑ์ที่ใช้ในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และกลั่นกรองเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมืองทั้งในระดับภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำไปทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์การสื่อสารบนเว็บบอร์ดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
2. นำองค์ความรู้ไปเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกลั่นกรองและการเซ็นเซอร์เนื้อหาในอินเทอร์เน็ต
2. แนวคิดเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์
3. แนวคิดการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต
4. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์
5. แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (document research) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรง (key informant interview) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (document research)

กลุ่มตัวอย่างเอกสาร ได้แก่

- 1.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต
- 1.2 กฎ กติกา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลงต่าง ๆ ของภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
- 1.3 การดำเนินการตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรง (key informant interview)

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละบุคคลกับเรื่องที่ทำการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กระทรวงยุติธรรม

2.2 กลุ่มบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ของเว็บบอร์ดทางการเมือง กลุ่มผู้ให้บริการเว็บโฮสติ้ง (Web Hosting) กลุ่มผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อไปยังต่างประเทศได้โดยตรง (International Internet Gateway) และกลุ่มผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายย่อย (Internet Service Provider)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ ภาครัฐมีวิธีและลักษณะการใช้อำนาจ ดังนี้

1.1 กำหนดโทษสำหรับผู้ใช้งานและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต โดยกำหนดโทษจำคุกสูงสุดห้าปี ปรับสูงสุดหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.2 ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

ดำเนินการโดยไม่ต้องใช้อำนาจศาล	ดำเนินการโดยต้องขออนุญาตศาล
- มีหนังสือสอบถาม เพื่อให้ส่งคำชี้แจง หรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐาน - เรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์และข้อมูลผู้ใช้งานจากผู้ให้บริการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง - สั่งให้ส่งมอบข้อมูลตามที่พระราชบัญญัติกำหนด	- ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ - เข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ - ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์

1.3 ให้อำนาจกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นอย่างมากในการกำกับดูแลเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้ให้อำนาจกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการตัดสินใจดำเนินการทั้งในการสกัดกั้น และทำลายการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในระบบสารสนเทศ รวมทั้งการออกกฎกระทรวงเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล

2. แนวทางการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง มีการกำหนดแนวทางในการกำกับดูแล ดังนี้

2.1 กำหนดให้ผู้ให้บริการภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ต้องจัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดีในกรณีที่มีการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสืบสวนสอบสวน เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยกำหนดให้ผู้ให้บริการประเภทต่าง ๆ ต้องเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 90 วัน

2.2 ดำเนินมาตรการในการลงโทษเมื่อพบการกระทำความผิดเมื่อมีการตรวจพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในเว็บไซต์และเมื่อมีการตรวจสอบแล้วพบว่าเข้าข่ายการกระทำความผิดจริงจะมีการดำเนินการแจ้งแก่ผู้ให้บริการที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ให้ดำเนินการลบข้อมูลนั้นทันที โดยจะทำการแจ้งทางอีเมลก่อนเพื่อความรวดเร็วในการลบข้อมูล แล้วจึงมีหนังสือตามไป แต่หากเมื่อมีการแจ้งแล้วไม่ทำการลบหรือเว็บไซต์นั้นเข้าข่ายที่จะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ก็จะดำเนินการบล็อกหรือปิดกั้นเว็บไซต์

2.3 ตรวจสอบ ติดตามและเฝ้าระวังการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม โดย

- จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังเว็บไซต์ไม่เหมาะสม “ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยอินเทอร์เน็ต” หรือ “Internet Security Operation Center : ISOC” มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสมผ่านระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งสั่งการให้หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและอื่นๆ ดำเนินการป้องกันมิให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ผิดกฎหมายและไม่เหมาะสม

- เบอร์โทรศัพท์สายด่วน 1212 จำนวน 5 คู่สาย สำหรับรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต และรับแจ้งเบาะแสเว็บไซต์ไม่เหมาะสมตลอด 24 ชั่วโมง หรือร้องเรียนผ่านทางเว็บไซต์ www.mict.go.th

นอกจากการใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการกำกับดูแลเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมืองแล้ว ในกรณีที่มิใช่สถานการณ์ทางการเมืองอยู่ในสภาวะไม่ปกติ และเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและคล่องตัวในการบังคับใช้กฎหมายบางครั้งภาครัฐมีการนำกฎหมายพิเศษเข้ามาใช้ในการกำกับดูแลเว็บไซต์ทางการเมืองที่มีลักษณะเนื้อหา

ที่จะเข้าข่ายเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ หรือมีลักษณะนำเสนอแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล หรือมีลักษณะยั่วยุให้เกิดการกระทำที่รุนแรง ดังกรณีที่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีการประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548¹ เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2553 โดยได้มีการมอบหมายให้ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยรับผิดชอบหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้ได้มีหนังสือคำสั่งจากนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ลงวันที่ 7 เมษายน 2553 เพื่อให้ดำเนินการปิดกั้นเว็บไซต์ทางการเมือง จำนวน 36 เว็บไซต์ เช่น www.peoplechannel.net, www.prachathai.com, www.weareallhuman.net, www.redthai.org เป็นต้น โดยระบุว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

3. เกณฑ์ที่ใช้ในการปิดกั้น กลั่นกรองเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมือง พบว่า ภาครัฐมีการกำหนดลักษณะของข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ศาลจะสั่งให้ระงับการเผยแพร่ นั้น จะต้องเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นองค์ประกอบความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 14 นอกจากนั้นยังต้องเป็นข้อมูลที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ระงับการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำร้องขอของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจทำการระงับการทำให้แพร่หลายนั้นเอง หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งผู้ให้บริการระงับการทำให้แพร่หลาย ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้ หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ

¹ เป็นกฎหมายพิเศษที่ประกาศใช้ในกรณีที่มีสถานการณ์อันกระทบหรืออาจจะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อบังคับใช้พระราชอำนาจหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ โดยระยะเวลาที่ใช้บังคับตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ

พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องระวางโทษตามมาตรา 27 ปรับไม่เกินสองแสนบาท และปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

ส่วนที่ 2 การศึกษา กฎ กติกา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ ของภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการละเมิดและคัดเลือกเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมือง ลักษณะการละเมิดและคัดเลือกเนื้อหาในเว็บไซต์ทางการเมืองทั้งหมดจะเป็นหน้าที่ในส่วนของกลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยกำหนดไว้ก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้แก่ ห้ามนำเสนอเนื้อหาที่เข้าข่ายวิพากษ์วิจารณ์หรือพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื้อหาที่มีลักษณะหยาบคาย ก้าวร้าว หมิ่นประมาท หรือกล่าวให้ร้ายบุคคลอื่น หรือเนื้อหาที่ล่อไปในทางลามก อนาจาร

2. วิธีการและลักษณะการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมือง พบว่า กลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ของเว็บไซต์ทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง มีวิธีการดังนี้

2.1 การจัดเก็บข้อมูลจรรยาบรรณทางคอมพิวเตอร์ตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยจัดเก็บข้อมูลผู้ให้บริการและบันทึกการเข้าใช้ข้อมูล เป็นเวลา 90 วัน นับตั้งแต่เกิดกิจกรรมนั้น จะเก็บยาวกว่านั้นได้ตามที่เจ้าพนักงานสั่งแต่ไม่เกิน 1 ปี

2.2 จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการติดตามและเฝ้าระวังเนื้อหาที่มีการโพสต์ในเว็บไซต์การเมือง ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเฝ้าระวังข้อความที่จะเข้าข่ายกระทำความผิด

2.3 การจัดทำระบบกลั่นกรองถ้อยคำที่ไม่เหมาะสม

เช่น คำหยาบคาย หรือ ถ้อยคำที่จะนำไปสู่การใช้เว็บไซต์ที่ผิดวัตถุประสงค์

2.4 การสร้างระบบตรวจสอบและควบคุมโดยสมาชิกด้วยกันเอง คือ สมาชิกช่วยกันตรวจสอบและเฝ้าระวังเนื้อหาที่ปรากฏในเว็บไซต์ หากพบเนื้อหาที่มีลักษณะไม่เหมาะสม ก็สามารถแจ้งลบข้อความนั้นมาที่เว็บมาสเตอร์ หรือโมเดอเรเตอร์ที่มีอำนาจตัดสินใจลบข้อความนั้นได้

2.5 กำหนดโทษแก่ผู้ให้บริการที่กระทำการโพสต์ข้อความที่ไม่เหมาะสม โดยกำหนดโทษตั้งแต่ระดับเบาไปหาหนัก โดยเริ่มจากแจ้งเตือนทางอีเมล ระวังสมาชิกภาพชั่วคราว แล้วแต่กำหนดระยะเวลาตามความรุนแรงของการกระทำความผิด เช่น 3 วัน 5 วัน และร้ายแรงที่สุดคือตัดสมาชิกภาพ โดยเฉพาะหากมีเนื้อหาที่เข้าข่ายพาดพิงสถาบัน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บไซต์ทางการเมือง ภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ดังนี้

3.1 การจัดเก็บข้อมูลจรรยาบรรณทางคอมพิวเตอร์จะต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่รวมทั้งติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อจัดเก็บข้อมูลดังกล่าว ส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ให้บริการ

3.2 ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีหน้าที่ปิดกั้นเว็บไซต์ตามคำสั่งศาลเมื่อพบการกระทำความผิด ซึ่งคำสั่งนั้นไม่ได้มีการระบุวันสิ้นสุดคำสั่ง ดังนั้นข้อมูลที่ดำเนินการปิดกั้นทั้งหมดก็ยังอยู่ในระบบ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่งผลให้เป็นภาระแก่ผู้ให้บริการในการที่จะเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าว

3.3 การกำหนดให้มีการเก็บข้อมูลจรรยาบรรณทางคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้ให้บริการบางส่วนหันไปใช้บริการจากผู้ให้บริการในประเทศแทนเพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลในระบบถูกทำลาย

3.4 การระบุถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำ

ความผิด ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการกำหนดแนวทางในการกำกับดูแลของผู้ให้บริการ ส่งผลให้บรรยากาศในการแสดงความคิดเห็นเสียไป

ส่วนที่ 3 การศึกษาการดำเนินการตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้จากการศึกษาข้อมูลสถิติต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สถิติการดำเนินการตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.1 กรณีที่เป็นเรื่องร้องเรียนมาที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

พบว่า มีเรื่องร้องเรียนที่เข้าข่ายการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มกราคม 2551- มีนาคม 2553 ทั้งสิ้นจำนวน 431 เรื่อง ซึ่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการรวบรวมข้อมูล หลักฐานต่าง ๆ ส่งให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อดำเนินการสอบสวนหาผู้กระทำความผิดเรียบร้อยแล้ว จำนวน 167 เรื่อง และอยู่ระหว่างดำเนินการ 264 เรื่อง

1.2 กรณีการดำเนินการตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 สถิติที่รวบรวมได้ จากหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติ ได้แก่

- **กรมสอบสวนคดีพิเศษ** จำนวนคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติฯ มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น จะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการคดีพิเศษ เพื่อพิจารณาคัดเลือกคดีที่มีความสำคัญ มีมูลค่าความเสียหายสูง และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างร้ายแรง จึงจะเข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

พบว่า เป็นคดีที่มีการนำเข้าเนื้อหาที่มีลักษณะพาดพิงสถาบันทั้งสิ้น

- **กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี** คดีที่มีการกระทำความผิดสูงสุด ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 14 การนำเข้า/เผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม โดยผู้วิจัยได้ทำการจำแนกเรื่องร้องเรียนตามมาตรา 14 ตามอนุมาตรา พบว่า อนุมาตรา 2 การนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชนมีจำนวนมากที่สุด และอนุมาตรา 4 การนำเข้าข้อมูลที่มีลักษณะลามกมีจำนวนรองลงมา

2. การดำเนินการตามกฎหมาย ในกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางการเมือง

การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินคดีจากหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานทั้งหมดไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการการดำเนินการตามกฎหมาย ในกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาได้ โดยให้เหตุผลว่า การเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว จะส่งผลให้มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ตามบทบัญญัติในมาตรา 24 “ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตาม มาตรา 18 และเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จึงได้ดำเนินการรวบรวมตัวอย่างกระบวนการการดำเนินการตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติฯ จากสื่อต่าง ๆ ที่มีการนำมาเผยแพร่เป็นการทั่วไป ดังนี้

คดีที่ 1 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งใช้นามแฝงว่า “พระยาพิชัย” อาชีพเป็นผู้ดูแลเว็บไซต์ (Web administrator) ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจบุกเข้าจับกุมตัวเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ด้วยความผิดตามมาตรา 14 (1) และ (2) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ถูกฝากขังเป็นระยะเวลากว่าสองอาทิตย์ จากนั้นได้รับการประกันตัวเมื่อวันที่

6 กันยายน 2550 ด้วยวงเงิน 1 ล้านบาท ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งใช้นามแฝงว่า “ท่อนจั่น” อาชีพอิสระและบล็อกเกอร์ (Blogger) เป็นผู้หญิงอายุ 37 ปี ถูกบุกจับกุมตัวในวันเดียวกันกับ “พระยาพิชัย” และถูกฝากขังจากนั้นได้รับการประกันตัวเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2550 ด้วยวงเงิน 1 ล้านบาท ทั้งสองถูกฝากขังที่เรือนจำพิเศษคลองเปรม

ต่อมาเกิดกระแสเคลื่อนไหวจากองค์กรสื่อและสิทธิมนุษยชนในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นทั้งสองได้รับการประกันตัวด้วยวงเงินคนละหนึ่งล้านบาท โดยศาลอาญามีคำสั่งให้ทั้งสองมารายงานตัวอีกครั้งในวันที่ 12 ตุลาคม 2550 ซึ่งต่อมาทั้งสองคดีนี้ ไม่ปรากฏว่าทางอัยการได้สั่งฟ้อง อย่างไรก็ตามคดีดังกล่าวมีอายุความ 10 ปี

คดีที่ 2 จีรนุช เปรมชัยพร ผู้อำนวยการและผู้ดูแลเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ประชาไท <http://www.prachatai.com/webboard> ถูกกองปราบปรามจับกุมดำเนินคดีเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2552 ด้วยข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 15 เพราะไม่ได้ลบข้อความในเว็บบอร์ด ที่เข้าข่ายขัดต่อกฎหมายดังกล่าว ภายในเกณฑ์เวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งไว้ กองปราบปรามได้สรุปสำนวนทั้งหมดเพื่อส่งคดีดังกล่าวไปที่พนักงานอัยการ จากนั้นพนักงานอัยการได้นัดฟังคำสั่งส่งฟ้องศาล ในวันที่ 26 มิถุนายน 2552

คดีที่ 3 ศิริพร สุวรรณพิทักษ์ ผู้ให้บริการเว็บไซต์ 212cafe.com ซึ่งถูกจับกุมภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (4) และมาตรา 15 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2551 ในข้อหาปล่อยให้มีภาพที่มีลักษณะลามกปรากฏอยู่บนเว็บบอร์ดพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องคดีต่อศาลอาญา และศาลอาญาได้มีคำสั่งนัดพร้อมเปิดคดีเป็นครั้งแรกในวันจันทร์ที่ 22 มิถุนายน 2552

คดีที่ 4 สุวิชา ท่าก่อ อายุ 34 อาชีพวิศวกร ถูกตำรวจจับกุมตัวที่ขณะกำลังเดินซื้อของในจังหวัดนครพนม

พร้อมกับถูกบุกค้นบ้านในกรุงเทพฯ ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งาน โดยแผนกสอบสวนพิเศษ ข้อหาตามพระราชบัญญัติ มาตรา 14 (1) (2) และ มาตรา 112 ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จากนั้น วันที่ 3 เมษายน 2552 ศาลอาญาชั้นต้นได้ตัดสินโทษจำคุก 20 ปี แต่จำเลยรับสารภาพศาลจึงลดโทษให้กึ่งหนึ่งคือ 10 ปี ศาลมีคำสั่งให้คดีถึงที่สุดวันที่ 19 มิถุนายน 2552 ทนายของสุวิชาจะยื่นขอพระราชทานอภัยโทษต่อสำนักราชเลขาธิการในวันที่ 22 มิถุนายน 2552

คดีที่ 5 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นผู้หญิง อายุประมาณ 25 ปี ซึ่งถูกกล่าวว่าเป็นเจ้าของนามแฝง “Buffalo Boy” ถูกจับกุมช่วงวันที่ 30 มกราคม 2552 สืบเนื่องจากข้อความที่ถูกโพสต์ในเว็บบอร์ดประชาไท หลังจากถูกฝากขังได้สักระยะ จึงได้มีการขอประกันตัวออกไปด้วยวงเงิน 2 ล้านบาท ปัจจุบันไม่มีใครทราบรายละเอียดของผู้ถูกดำเนินคดีรายนี้ ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์ข่าวออนไลน์ประชาไท ได้รับทราบเรื่องนี้จากตำรวจเนื่องจากนายชูวิธ ฤกษ์ศิริสุข บรรณาธิการประชาไท ได้รับการเชิญตัวไปให้ปากคำในฐานะพยานในกรณีดังกล่าว

ส่วนที่ 4 บทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 สามารถพิจารณาบทบาทได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

บทบาทของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้รับอำนาจอย่างเต็มที่ในการกำกับดูแล ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจดำเนินการทั้งในการสกัดกั้น และทำลายการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในระบบสารสนเทศ รวมทั้งการออกกฎกระทรวงเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

บทบาทของกรมสอบสวนคดีพิเศษและกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งทั้งสองหน่วยงานมีบทบาทอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ไม่ได้มีหน้าที่ในเชิงนโยบาย หรือกำหนดแนวทางในการกำกับดูแล มีหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเมื่อพบการกระทำความผิด โดยยึดถือตามอำนาจหน้าที่ที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

นอกจากนั้นภาครัฐมีกระบวนการและขั้นตอนในการกำกับดูแลเริ่มต้นที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เมื่อได้พบเบาะแสในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเกิดจากการตรวจพบของเจ้าหน้าที่เอง หรือได้รับการร้องเรียนหรือร้องทุกข์เข้ามาทางช่องทางต่างๆ ทั้งทางสายด่วน อีเมล หน้าเว็บเพจ หรือเข้ามาร้องเรียนด้วยตนเอง หรือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติหรือไม่ หากพบว่ามีกระทำความผิดจริง จะมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

การปิดกั้นเว็บไซต์ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อร้องขอคำสั่งศาล ปิดกั้นเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม
2. เมื่อศาลพิจารณาเห็นชอบออกคำสั่งปิดกั้นเว็บไซต์แล้ว ส่งคำสั่งศาล
3. แจ้งไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider) พร้อมส่งคำสั่งศาล เพื่อขอความร่วมมือในการปิดกั้นเว็บไซต์
4. หากพบว่าเป็นการกระทำความผิด โดยมีแหล่งต้นตอของข้อมูลอยู่ภายนอกประเทศ ให้ส่งคำสั่งศาล แจ้งไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อไปยัง

ต่างประเทศได้โดยตรง (International Internet Gateway) เพื่อปิดกั้นเว็บไซต์ที่เกิตราย

5. ร้องทุกข์กล่าวโทษไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งชาติ เพื่อสืบหาผู้กระทำความผิด

การสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำความผิด โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อกับผู้ดูแลเว็บไซต์เพื่อขอข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์เพื่อขอหมายเลข IP Address และวันเวลาที่มีการกระทำความผิด
2. เมื่อทำการตรวจสอบ IP Address แล้วพบว่า เป็นของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายใด เจ้าหน้าที่จะทำหนังสือสอบถามข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์และเลขหมายโทรศัพท์ที่เลขไอพีนั้นใช้ติดต่อเข้ามาที่ผู้ให้บริการ เพราะทุกครั้งที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจะมีการเก็บหมายเลขโทรศัพท์สายที่เรียกเข้ามาหรือข้อมูลที่สามารถระบุที่ตั้งทางกายภาพของผู้เชื่อมต่อได้
3. ออกหมายเรียกผู้ที่มีรายชื่อปรากฏหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ปากคำ หรือออกหมายค้นเพื่อยึดคอมพิวเตอร์ มาตรวจสอบหาร่องรอยการกระทำความผิด

4. รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเพื่อส่งให้เจ้าพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องต่อศาลต่อไป หรือรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มหากอัยการร้องขอ

ในส่วนของการดำเนินคดีต่อผู้ให้บริการตามมาตรา 15 ผู้ให้บริการที่จงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 นั้น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก โดยในกฎหมายมีการระบุคำว่า “จงใจ” ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการระบุคำนี้ เป็นพฤติกรรมที่มีระดับความตั้งใจสูงมากกว่า “เจตนา”² เช่น มีหนังสือ

² บทบัญญัติมาตรานี้ใช้ถ้อยคำ “จงใจ” ซึ่งเป็นคำที่เพิ่มขึ้นมาจาก “เจตนา” โดยมีเจตนารมณ์ที่จะเน้นให้เห็นว่า “จงใจ” นั้นหมายถึงต้องรู้ว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 14 เช่นมีการเตือนหรือแจ้งให้ทราบแล้วว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเป็นความผิดต่อกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 14 เมื่อผู้ให้บริการยังปล่อยให้มีการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นความผิดในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ก็จะถือได้ว่าเป็นการจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิด

ไปแจ้งเตือนไปแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง ยังไม่ทำการลบข้อมูล เป็นต้น นอกจากนั้นยังพิจารณาจากบริบทอื่น ๆ ประกอบ เช่น การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ปริมาณข้อมูลในเว็บไซต์ที่อาจมีมากจนคัดกรองไม่ทัน เป็นต้น

ส่วนที่ 5 บทบาทของกลุ่มบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พบว่าบทบาทของแต่ละกลุ่มก็จะมีความแตกต่างกันตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

กลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ของเว็บบอร์ดทางการเมือง มีหน้าที่โดยตรงในการกลั่นกรองและคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมือง ซึ่งแต่ละเว็บไซต์ก็จะมีกำหนดหลักเกณฑ์และลักษณะการกำกับดูแลภายในเว็บไซต์ของตนเอง นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวังไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจจะเจ้าหน้าที่ของเว็บไซต์นั่นเองหรือเป็นสมาชิกในเว็บบอร์ดเดียวกัน ช่วยกันตรวจสอบและเฝ้าระวัง หากมีการพบเห็นก็จะแจ้งผู้ดูแลเว็บไซต์ให้ทำการลบ

กลุ่มผู้ให้บริการเว็บโฮสติ้ง (Web Hosting) บทบาทของเว็บโฮสติ้งเป็นผู้เปิดพื้นที่ให้เจ้าของเว็บไซต์เข้ามาเช่าพื้นที่ประกอบการ การที่จะเข้าไปกำกับดูแลจะไม่ใช้หน้าที่โดยตรง แต่ตามพระราชบัญญัติมีจัดเก็บข้อมูลจราจรเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นการเก็บในส่วนขอข้อมูลของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ เพื่อที่จะส่งให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อมีการร้องขอ หากพบการกระทำความผิดของเว็บไซต์ที่อยู่ในการดูแล

กลุ่มผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายย่อย และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อไปยังต่างประเทศได้โดยตรง ทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะเหมือนกันในด้านของการกำกับดูแล คือ เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐและเว็บมาสเตอร์ ซึ่งการให้ความร่วมมือกับภาครัฐในบางครั้งก็ส่งผลให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เพราะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ

ส่วนกระบวนการและขั้นตอนการกำกับดูแลของแต่ละภาคส่วนอุตสาหกรรมนั้น จะแตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ แนวทางปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติกำหนด รวมทั้ง กฎ กติกา ของแต่ละองค์กร ซึ่งสรุปเป็นภาพรวม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง กระบวนการการกำกับดูแลเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต

ภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต	กระบวนการในการกำกับดูแลเมื่อพบการกระทำความผิด		
	ก่อนเข้าใช้บริการ	การดำเนินการ	การจัดเก็บข้อมูลจราจร
กลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster)	กำหนดกฎ กติกา มารยาทในการเข้าใช้งาน	1. เฝ้าระวังและกลั่นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม 2. ดำเนินการลบกระทู้หรือข้อความที่ไม่เหมาะสม	ข้อมูลของผู้มาขอใช้บริการ เวลาที่เข้าใช้ และ IP Address
กลุ่มผู้ให้บริการเว็บโฮสติ้ง (Web Hosting)	กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้มาขอใช้บริการ	เฝ้าระวังเว็บไซต์ที่มีลักษณะเข้าข่ายการกระทำความผิด โดยเฉพาะเว็บไซด์ทางการเมือง	ข้อมูลของลูกค้าที่มาขอใช้บริการเช่าพื้นที่

ภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต	กระบวนการในการกำกับดูแลเมื่อพบการกระทำความผิด		
	ก่อนเข้าให้บริการ	การดำเนินการ	การจัดเก็บข้อมูลจราจร
กลุ่มผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายย่อย (ISP)	ไม่มีการกำหนดมาตรการ	ดำเนินการปิดกั้นเว็บไซต์ตามคำสั่งศาลหรือในกรณีที่มีการร้องขอจากภาครัฐในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน	ข้อมูลเพื่อติดตามหาผู้ใช้งานจากหมายเลขโทรศัพท์ หรือจุดที่มีการเชื่อมต่อ
ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อไปยังต่างประเทศได้โดยตรง (IIG)	ไม่มีการกำหนดมาตรการ	ช่วยปิดกั้นในระดับ gateway	ข้อมูลเพื่อติดตามหาผู้ใช้งานจากหมายเลขโทรศัพท์ หรือจุดที่มีการเชื่อมต่อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์จากประสบการณ์สากลสู่ของไทย ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นมีลักษณะการบัญญัติกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ 2 รูปแบบ คือ การบัญญัติในลักษณะแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา เช่น ประเทศเยอรมนี แคนาดา อิตาลี และสวิตเซอร์แลนด์ ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือการบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะ เช่น ประเทศอังกฤษ สิงคโปร์ มาเลเซีย และสหรัฐอเมริกา โดยในส่วนของประเทศไทยนั้น หากพิจารณาถึงลักษณะกฎหมายแล้วพบว่า สามารถนำไปเทียบเคียงกับอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber Crime Convention) ของสภาแห่งยุโรป เพราะมีสาระสำคัญใกล้เคียงกันคือ มีการตีความการกระทำความผิดต่อคอมพิวเตอร์เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การกระทำความผิดต่อข้อมูลในคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ และการกระทำความผิดโดยมีคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการทำความผิด

แต่หากพิจารณาสาระของอนุสัญญาฯ ดังกล่าว ที่เน้นความผิดจากการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือมากกว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต่อข้อมูลหรือระบบในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ปรากฏสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำกับดูแลทางเนื้อหา (content regulation) ในขณะที่กฎหมายคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะในการระบุ

ความผิดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือเนื้อหา ตามมาตรา 14 และมาตรา 16 รวมทั้งบทบัญญัติที่ส่งผลต่อภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ตามมาตรา 15 ซึ่งมีนัยยะที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

หากพิจารณาจากเนื้อหาสาระของกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของไทย ที่มีความแตกต่างจากกฎหมายประเทศอื่น ในประเด็นของการกำกับดูแลเนื้อหา สามารถพิจารณาได้จากเหตุผลเชิงโครงสร้างของสังคมไทย ที่ส่งผลกระทบต่อแนวทางการกำกับดูแล ได้เป็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นในเชิงจารีตประเพณี ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งอำนาจสูงสุดเป็นของกษัตริย์มาตั้งแต่อดีต และมาเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยถือหลักการให้อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนทุกคน แต่ทั้งนี้แม้ว่าบทบาทของสถาบันกษัตริย์จะเปลี่ยนแปลงไป แต่สถานะที่ได้รับการเทิดทูนและคงไว้ในสถานะที่มีให้ถูกล่วงเกินยังคงได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการระบุไว้ใน

หมวด 2 มาตรา 8 ความว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” ดังนั้นการกระทำใด ๆ ที่เข้าข่ายกระทบหรือพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นการกระทำที่มีอาชญากรรม

สาระสำคัญดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ดังนั้นกฎหมายใดๆ ก็ตามที่มีสาระสำคัญที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถบังคับใช้ได้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ก็เช่นเดียวกันที่ต้องมีสาระสำคัญดังกล่าวบังคับใช้อยู่ด้วย ซึ่งประเด็นของความผิดในการนำเข้าหรือเผยแพร่เนื้อหาเกี่ยวกับพระบรมฉายาภาพ จะถูกระบุความผิดตามมาตรา 14 (3) เกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

ซึ่งหากพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีการประกาศใช้ก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พบว่า มีการบัญญัติโทษในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด 1 ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตั้งแต่มาตรา 107 - 112 ซึ่งมีการกำหนดโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต

แต่เหตุที่ต้องมีการมากำหนดโทษดังกล่าวในพระราชบัญญัติฯ มาตรา 14 อีกนั้น เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ในการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวจำนวนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทบต่อความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติเป็นอย่างมาก การดำเนินการสืบสวนหาผู้กระทำความผิดก็เป็นไปได้ยาก เพราะในพื้นที่ของอินเทอร์เน็ตแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่ไม่จำเป็นต้องแสดงตัวตน สามารถแสดงความเห็นในสถานะนิรนามได้โดยไม่มีการเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันตัวบุคคล ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงส่งผล

ให้ฝ่ายนิติบัญญัติที่มีหน้าที่ในการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องเพิ่มสาระสำคัญในส่วนของการนำเข้าหรือเผยแพร่เนื้อหาที่พาดพิงสถาบันรวมไว้ด้วย

ดังตัวอย่างจากกรณียูทิวบ์ (Youtube.com) เว็บไซต์ที่เผยแพร่ภาพวิดีโอยอดนิยม ที่เผยแพร่คลิปวิดีโอหมิ่นพระบรมฉายาภาพอย่างร้ายแรง ซึ่งต่อมาทางกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ได้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ดังกล่าวจากประเทศไทยทั้งหมด ซึ่งเป็นมาตรการตอบโต้จากภาครัฐ ภายหลังจากที่ได้มีการร้องขอให้ถอดคลิปนี้ออก และฝ่ายยูทิวบ์ไม่ยอมตอบสนองเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องปิดกั้นเว็บไซต์ยูทิวบ์จนกว่าจะดำเนินการถอดคลิปดังกล่าว ต่อมาทางกระทรวงได้ยกเลิกการสั่งปิดกั้นเว็บไซต์ยูทิวบ์ ภายหลังจากที่บริษัทกูเกิ้ล (Google.com) เจ้าของเว็บไซต์ยูทิวบ์ยอมติดตั้งโปรแกรมเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เล่นอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเข้าชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาหมิ่นพระบรมฉายาภาพ แต่ไม่ลบคลิปดังกล่าวโดยอ้างเหตุผลด้านสิทธิเสรีภาพของผู้ใช้งานเว็บไซต์

ประเด็นในเชิงการเมือง แม้ว่าความต้องการให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยจะมีมานานแล้ว เห็นได้จากกระบวนการร่างพระราชบัญญัติที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2541 แต่การที่กฎหมายถูกพิจารณาเสร็จสิ้นและสามารถประกาศใช้ได้ในปี 2550 ซึ่งเป็นช่วงที่มีสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว อันเนื่องมาจากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้มาจากตัวแทนของประชาชนโดยตรง แต่มาจากการแต่งตั้งของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้ก่อการรัฐประหาร

แม้ว่าคณะผู้ก่อการรัฐประหารในขณะนั้นจะสามารถกระทำการได้สำเร็จ แต่ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่มีแนวคิดต่อต้านการที่ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง และบางกลุ่มยังมีแนวความคิดที่ต้องการสนับสนุนรัฐบาลเก่าที่ถูกยึดอำนาจไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจควบคุมการสื่อสารของสื่อมวลชนที่เป็นกระแสต่อต้าน

หรือวิพากษ์วิจารณ์ความชอบธรรมของผู้ก่อการ ดังนั้น จึงมีการแทรกแซงและควบคุมสื่อกระแสหลักอย่างวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก สื่ออินเทอร์เน็ต ที่แต่เดิมมีเสรีภาพอย่างมากในการแสดงความคิดเห็น การสร้างเนื้อหาและข่าวสารอย่างเสรี จึงถูกจับตามองด้วย

ดังนั้น ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จึงทำให้เกิดความไม่มั่นใจในเจตนารมณ์ที่แท้จริง ของกฎหมายว่าเป็นไปเพื่อมาควบคุมอาชญากรรมทาง คอมพิวเตอร์ หรือเพื่อลิดรอนสิทธิในการสื่อสารของ ประชาชน โดยเฉพาะการสื่อสารในเชิงการเมือง ดังจะ เห็นได้จากการระบอบความผิดที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า เนื้อหาหรือเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคง ของรัฐ ตามมาตรา 14 โดยเฉพาะเนื้อหาทางการเมืองที่ มีลักษณะโจมตีหรือไม่เห็นด้วยกับการกระทำของฝ่าย ปกครองย่อมสามารถเอาผิดตามมาตรานี้ได้ทั้งสิ้น

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่ารูปแบบ ของกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ของไทยมี ลักษณะเป็นไปตามลักษณะของโครงสร้างทางสังคม ซึ่ง มีสถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง ห้ามมิให้มีการวิพากษ์ วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นในลักษณะพาดพิงสถาบัน รวมทั้งมีระบบการเมืองที่มีอำนาจเพียงพอที่จะควบคุม และแทรกแซงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ ต่อรัฐบาล โดยใช้อำนาจผ่านการออกกฎหมายต่าง ๆ ซึ่ง ปัจจุบันดังกล่าวส่งผลต่อลักษณะการกำกับดูแลความผิด ทางเนื้อหาของกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของไทย

2) เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง ภายใต้ กฎหมายคอมพิวเตอร์ฉบับใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก ในส่วนที่เป็นการแสดงออกทางอินเทอร์เน็ตนั้น สามารถ จำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ **เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น และเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ของประชาชน** ซึ่งสิทธิทั้ง 2 ประการนี้ ได้รับการรับรอง โดยกฎหมายสิทธิมนุษยชนในหลายระดับ เช่น ระดับ สากลมีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้รับการรับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ที่ระบุว่า

“บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้ รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึง พรมแดน...” รวมทั้งในระดับประเทศ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รับรองเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นไว้เช่นกัน โดยรับรองไว้ใน มาตรา 45 ที่ระบุว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น...” ดังนั้น จึงเป็น เหตุผลสำคัญที่ประชาชนพึงได้รับสิทธิดังกล่าวโดย ปราศจากการลิดรอนสิทธิจากรัฐ ไม่ว่าจะด้วยการออก กฎหมายมาลิดรอนสิทธิ หรือใช้อำนาจปกครองมา ลิดรอนสิทธิ

แต่หากพิจารณามาตรการและนโยบายในการกำกับ ดูแล อันเป็นผลมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่า ด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พบว่าส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออก ของประชาชน เพราะทำให้เกิดข้อจำกัดในการแสดง ความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูล เนื่องจากสาระ สำคัญของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของบุคคลที่ เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การระบอบความผิดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือเนื้อหา

หากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ พบว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เน้นไปที่วิธีการ พิจารณาความผิดที่เกิดขึ้นผ่านระบบคอมพิวเตอร์ แต่ใน เนื้อหาสาระกลับพาดพิงในส่วนของ “เนื้อหา” ซึ่งมี ลักษณะทับซ้อนกับกฎหมายอื่นที่มีการระบอบฐานความผิด อยู่แล้ว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ทำให้การกระทำ บนอินเทอร์เน็ตต้องถูกแจ้งข้อหาที่ซ้ำซ้อนกับกฎหมายเดิม ซึ่งผิดวัตถุประสงค์เดิมของการออกกฎหมาย ที่ควรเน้น เรื่อง “เทคนิควิธี” เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับสืบสวน สอบสวน แต่กลับเน้นไปที่ “เนื้อหา” แล้วนิยาม ความผิดและกำหนดบทลงโทษ (มาตรา 14 16 และ 20)

2) กลไกการกำกับดูแลส่งผลให้เกิดลักษณะของ การปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร

จากการพิจารณาในเรื่องของบทบัญญัติของพระราช-

บัญญัติ ที่กำหนดให้ผู้ให้บริการเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ และจากการพิจารณาแนวทางในการกำกับดูแลตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด จึงพิจารณาได้ว่า กฎหมายนี้หลักการของความรับผิดชอบให้ “ผู้ให้บริการ” จนอาจทำให้ผู้ให้บริการปิดกั้นตัวเอง เพราะมีกำหนดให้ผู้ให้บริการทุกระดับมีส่วนในการรับผิดชอบเนื้อหา ตามมาตรา 15 กล่าวคือ แม้มิได้เป็นผู้สร้างเนื้อหา นั้น ๆ บนอินเทอร์เน็ต แต่ในฐานะที่เป็นผู้ที่ทำให้บุคคลใด ๆ เข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้ ต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วยการกลั่นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ตรวจตราและเฝ้าระวังการกระทำใด ๆ ที่จะเข้าข่ายการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฯ

3) การกำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสูงเกินไป

จากการศึกษาเนื้อหาของพระราชบัญญัติ พบว่า กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานอย่างเต็มที่ในการดำเนินการจับกุม ดำเนินคดีต่าง ๆ ตลอดจนการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐสั่งฟ้องได้ ตามมาตรา 18 ซึ่งการไม่จำกัดอำนาจการฟ้องเพียงแค่นี้เสียเลย แต่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้วิจรรณญาณของตนพิจารณาสั่งฟ้องได้ เรื่องนี้จึงสร้างบรรยากาศความหวาดกลัวในสังคมการสื่อสาร ทั้งในส่วนของผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นพื้นที่สื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ก็ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เพราะไม่มั่นใจว่าเนื้อหาใดจะเข้าข่ายผิดกฎหมายตามวิจรรณญาณของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งผู้ให้บริการก็ต้องระมัดระวังในด้านความปลอดภัยของตน ทำให้เกิดกลไกในการกำกับดูแลตนเอง โดยทำหน้าที่คัดกรองเนื้อหาขั้นแรก และลบเนื้อหาหรือกระทู้ที่มีลักษณะเข้าข่ายการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นเป็นผลกระทบที่ส่งผลให้เกิดการจำกัดการแสดงออกและการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต แต่ในขณะเดียวกัน หากพิจารณามาตรการการกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในอีกมุมมองหนึ่ง พบว่า มาตรการดังกล่าวส่งผลให้เกิดแนวทางปฏิบัติใหม่ในสังคมออนไลน์ ได้แก่

1) เกิดความตระหนักในเรื่องของความรับผิดชอบที่สูงขึ้นของผู้ให้บริการ

เนื่องจากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่กำหนดให้มีการจัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ และกำหนดฐานความผิดแก่ผู้ให้บริการ จึงส่งผลให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการกำกับดูแล เกิดมาตรการในการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) มากขึ้น รวมทั้งเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการกระทำความผิดบนเว็บไซต์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและมาตรฐานใหม่แก่ผู้ให้บริการ ให้เกิดความรับผิดชอบต่อที่จะดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

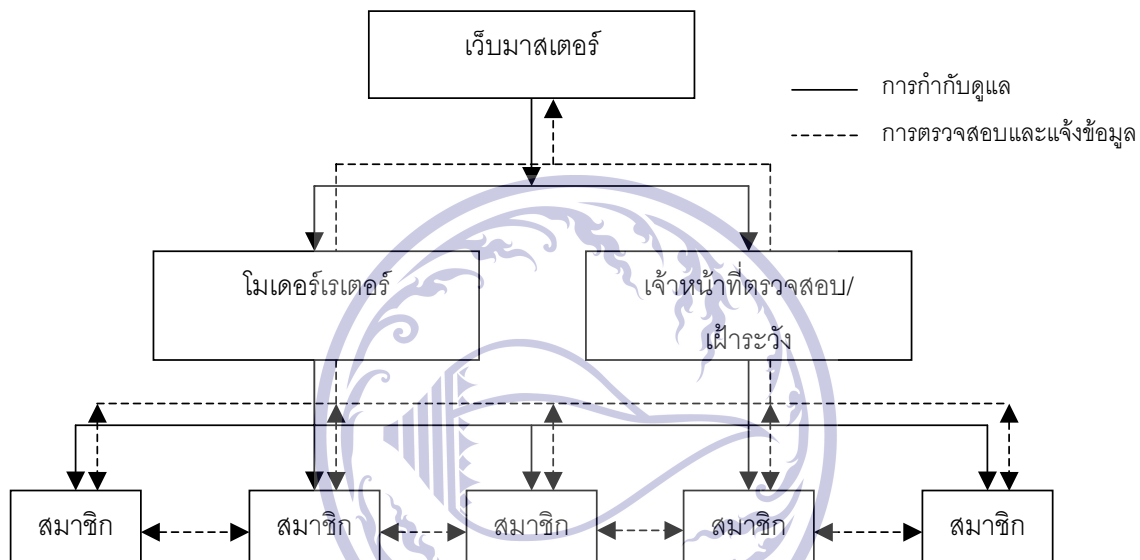
2) เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในการกำกับดูแล

นอกจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จะมีการกำหนดโทษให้แก่ผู้ใช้งานที่กระทำความผิดรวมทั้งผู้ให้บริการที่จงใจสนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิดแล้ว การปิดกั้นเว็บไซต์ยังเป็นอีกมาตรการที่ภาครัฐใช้ในการลงโทษเมื่อพบการกระทำความผิด ผู้ให้บริการเองจึงจำเป็นต้องมีกลไกในการกำกับดูแลที่เข้มงวดมากขึ้น มีการตรวจสอบทั้งจากผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการกำกับดูแลเว็บไซต์นั้น ๆ ได้แก่ เว็บมาสเตอร์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเว็บมาสเตอร์ให้อำนาจรองลงมา เช่น โมเดอเรเตอร์หรือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองเนื้อหา รวมทั้งเพิ่มมาตรการในการเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการนำเข้าเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ยอมรับว่าการเฝ้าระวังเนื้อหาในเว็บบอร์ดเป็นไปได้ยาก เนื่องจากจำนวนข้อความหรือกระทู้ในแต่ละวันมีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างทั่วถึงทำให้บางครั้งมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมหลุดไปปรากฏอยู่บนเว็บบอร์ด

ด้วยสาเหตุดังกล่าวแต่ละเว็บบอร์ดจึงมีการกำหนดมาตรการโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกช่วยกันตรวจสอบ

เนื้อหาจากสมาชิกด้วยกันเอง นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแจ้งข้อมูลเห็นว่าเข้าข่ายลักษณะความผิด แจ้งไปสมาชิกด้วยกันเอง หรือแจ้งขึ้นไปยังผู้มีอำนาจในการพิจารณาข้อความหรือกระทู้ เพื่อ

เผื่อระวังไม่ให้มีการกระทำความผิด เป็นการตรวจสอบและดูแลภายในเว็บบอร์ดทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ดังที่แสดงในแผนภาพ

แผนภาพ แสดงแนวทางการกำกับดูแลและแจ้งข้อมูลระหว่างสมาชิกในเว็บบอร์ดกับผู้บริหาร

Faculty of
Communication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากแผนภาพ สะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและสมาชิก รวมทั้งสมาชิกด้วยกันเองในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดที่เป็นพื้นที่ให้ทุกคนได้เข้ามาใช้ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่อยู่ในเว็บบอร์ดมีส่วนร่วมในการปกป้องและป้องกันพื้นที่สาธารณะของทุกคนไม่ให้เกิดการกระทำใดๆ ที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐที่ผลักภาระในการกำกับดูแลมายังผู้บริหาร ซึ่งบางครั้งผู้บริหารก็ไม่สามารถรับภาระหน้าที่ได้ทั้งหมด จึงมีการกระจายความรับผิดชอบมาสู่ผู้ใช้บริการให้มีส่วนร่วมด้วย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ก่อให้เกิดข้อจำกัดในด้านเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ของประชาชน ทั้งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อันเนื่องมาจากการสร้างให้เกิดบรรยากาศความกลัวจากมาตรการต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและบังคับใช้แก่ผู้ใช้บริการและผู้บริหารตามพระราชบัญญัติ แต่ในขณะเดียวกันมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ก็ส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ตให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ อันเนื่องมาจากทุกคนรู้และเข้าใจว่าแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อทุก ๆ การกระทำที่เกิดขึ้นในพื้นที่บนอินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐในการกำกับดูแลเว็บไซต์ทางการเมือง

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้ประกาศใช้มาเป็นเวลา 3 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2550 แต่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่วนใหญ่จะทราบเฉพาะในส่วนแนวทางที่ตนเองต้องปฏิบัติ แต่เนื้อหาสาระอื่นๆ เช่น นิยามศัพท์ คำอธิบายของลักษณะการกระทำความผิดในมาตราต่างๆ และบทลงโทษ หรือเจตนารมณ์ของการประกาศใช้กฎหมาย ยังขาดความเข้าใจ ทำให้ส่งผลต่อแนวทางการกำกับดูแล ดังนั้นภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติให้มากขึ้น โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง

2. มาตรการปิดกั้นเว็บไซต์ของภาครัฐในปัจจุบันนั้นไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเมื่อมีการปิดกั้น หลังจากนั้นก็จะดำเนินการเปิดเว็บไซต์ใหม่ ซึ่งปัจจุบันสามารถทำได้ง่ายและใช้เวลาไม่นาน อีกทั้งวิธีการปิดกั้นเว็บไซต์จะยังกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นของประชาชน และนำไปสู่การหาแนวทางและแสวงหาเครื่องมือที่จะพ้นจากการปิดกั้นข้อมูล ภาครัฐควรใช้วิธีการชี้แจงข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงให้ประชาชนได้รับทราบและใช้วิจารณญาณของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลเว็บไซต์ทางการเมือง

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แม้ยังไม่มีผลชัดเจนในบางประเด็นรวมทั้งยังมีในส่วนที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าเทคโนโลยี แต่เมื่อถูกประกาศเป็นกฎหมายแล้ว เป็นหน้าที่ของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องปฏิบัติตาม โดยเฉพาะกลุ่มภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติ รวมทั้งศึกษาในเนื้อหาสาระให้เข้าใจมาก เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำที่เข้าข่ายกระทำความผิด รวมทั้งทำให้การกำหนดแนวทางการกำกับดูแลสามารถกำหนดได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาทางการเมือง จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเว็บไซต์ทางการเมือง จำนวน 4 เว็บไซต์ แต่ทั้งนี้ยังมีเว็บไซต์ลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจากเว็บไซต์ที่เป็นเว็บไซต์ที่เปิดพื้นที่ให้มีการสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ เช่น เว็บไซต์ของสื่อมวลชนต่างๆ เว็บไซต์บล็อก ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น หากการศึกษารอบต่อไปมีการขยายฐานไปยังกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ด้วย จะทำให้เห็นแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาทางการเมืองในอินเทอร์เน็ตได้ชัดเจนมากขึ้น

2. การศึกษาการกำกับดูแลเนื้อหาทางการเมืองในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะแนวทางการกำกับดูแลจากภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการกำกับดูแลจากกลุ่มผู้ใช้งาน รวมทั้งจากภาคประชาสังคมเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมในการกำกับดูแลสื่ออินเทอร์เน็ตรวมทั้งเว็บไซต์ทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับสื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2551.
- โกเมน พิบูลย์โรจน์. **พ.ร.บ. กับการรับมืออาชญากรรมคอมพิวเตอร์**. เอกสารประกอบการสัมมนา. วันที่ 18 ธันวาคม 2550. ณ ห้องประชุม สุธรรม อารีกุล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของ สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- พิรงรอง รามสูต รมะนันท์ และนิธิตา คณานรินทร์. **การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต**. รายงานการวิจัยในโครงการ “การปฏิรูประบบสื่อ” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.
- พิศิษฐ์ ขวลาวัณย์. **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดับเบิลเดย์, 2545.
- ยุทธพร อิศรรชัย. **อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์. **มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ราชกิจจานุเบกษา. **พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550**. เล่ม 124 ตอนที่ 27 ก 18 มิถุนายน 2552.
- วรพจน์ วิสสุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.
- วิชญ์ เครืองาม. **เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น**. วารสารนิเทศศาสตร์ 11, 4 (กรกฎาคม 2524).
- วีรวัฒน์ อัมพันธุ์. **เทคโนโลยี : ดาบสองคมสำหรับสังคมไทย**. นิเทศศาสตร์ปริทัศน์ 5, 2 (พฤศจิกายน 2543 - กุมภาพันธ์ 2544).
- วีระพงษ์ บุญโยภาส. **อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์**. เอกสารภาษีอากร : วารสารธรรมนิท 7, (กรกฎาคม 2531).
- สมบัติ จันทรวงศ์. **มหาชนรัฐและประชาธิปไตย : ความคิดทางการเมืองอเมริกัน ค.ศ. 1776 - 1800**. โครงการส่งเสริมตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- สำนักกฎหมาย. **พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2550.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. **ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ 2550 และวุฒิสภา**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2552.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี, 2552.
- หยุด แสงอุทัย. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Feintuck, M. **Media Regulation Public Interest and the Law**. Edinburgh : University of Edinburgh Press, 1999.

Human Right Watch. **Thailand : Military-Backed Government Censors Internet**. [online]. Available from : <http://www.hrw.org> [2009, 15 October].

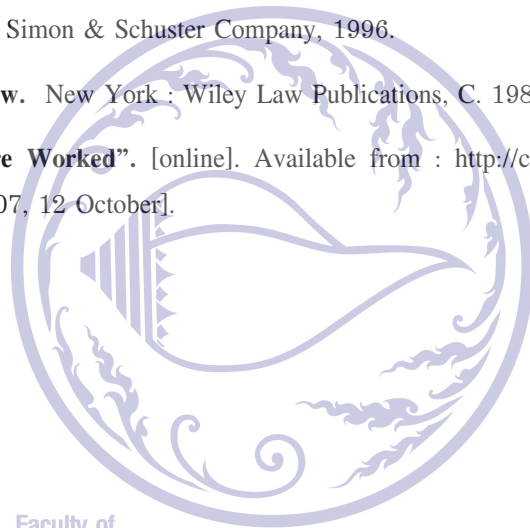
Lessig, L. **Code and Other Law of Cyberspace**. New York : Basic Books, 1999.

Mandell, S.L. **Computer, Data Processing and the Law : Text and Cases**. St. Paul, Minnesota : West Publishing Company, 1984.

Pavlik, J.V. **Social and Cultural Consequences**. New Media and The Information Superhighway. Massachusetts : A Simon & Schuster Company, 1996.

Scott, M.D. **Computer Law**. New York : Wiley Law Publications, C. 1984-1985.

Tyson, J. **"How Carnivore Worked"**. [online]. Available from : <http://computer.howstuffworks.com/carnivore.htm> [2007, 12 October].

Faculty of
Co mmunication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY